DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE PERIPNEUMONIA NOTHA:

QUAM

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex auctoritate reverendi admodum viri

D. GULIELMI WISHART, S. T. D.

ACADEMIAE EDINBURGENAE PRAEFECTI;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,
et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICAE decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,
ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

GULIELMUS GIFFORD, ANGLUS.

Ad diem 3 Maii, hora locoque ſolitis.

EDINBURGI:
Apud HAMILTON, BALFOUR, et NEILL.
M,DCC,LI.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

PERIPNEUMONIA NOTHA.

CUM pituita lenta, arteriae pulmonalis anguſtiis, comitante obſcuriori febre, ita inhaeret, ut itinera per pulmones ſanguini occludantur, tunc homines Peripneumonia notha correpti dicuntur.

SANGUIS duplice glutinoſa diatheſi male ſe habet; quarum una ex valida vaſorum vi, nimiaque humorum velocitate exorta, appellatur qualitas glutinoſa et inflammata; hoc ſanguine pulmonibus obſtructis, homines vera Peripneumonia aegrotant et afflictantur: proficiſcitur vero altera ex viribus vaſorum deficientibus, et ſanguine languido flumine labente: lento illo humore redundante, naſcitur Peripneumonia notha; de qua paucis diſſerendum eſt.

IN Peripneumoniam notham imbecilliores circa hyemis finem, vel veris initium, incurrere ſolent: dicit enim Sydenhamus, " hyeme ingruente, at ſaepius ſub ejus exitum,

tum,

" tum, quotannis emergere febrim ſymptomatis peripneu-
" monicis haud paucis conſpicuam." Dum perferimus hiemalem vim, durioribus veſcimur cibis, et otio diffluentes torpeſcimus, frigidus lentuſque humor congeſtus fines arteriarum onerat, qui calore veris ineuntis commovetur: idcirco Galenus vim veris exercitationibus aſſimilavit, quae ad homines, quibus corpora bene ſunt conſtituta, optimoque habitu praedita, ſoſpites conſervandos maxime proſunt; cacochymici autem atque plethorici adverſa valetudine inde afficiuntur. Humor glutinoſus verno tepore aliquanto ſolutus permanat per venas ad dextrum cordis ventriculum; a corde autem in pulmonem diſtributus per arterias admodum multas in omnes pulmonum partes pertinentes, vias ſanguini claudit, et pulmones ita obturat, ut difficulter atque aegre ad ſua munera exſequenda nunc dilatent ſe, nunc contrahant. Sanguis enim per cor dextrum illapſus in magnam pulmonum arteriam, per anguſtiſſimos ramos in venas permanat, perque eas ad ſiniſtrum cordis ventriculum confluit: itaque et pituita in anguſtiis inhaereſcit, et pulmones ſuſpirioſe incipiunt laborare.

Coelum varians, ſtomachus cibis confertus, chylus ex glutinoſis eſculentis et potulentis confectus, calor, animi affectus, et poſt inertiſſimum et deſidioſiſſimum otium ingens pulmonum et muſculorum exercitatio, merito recenſentur

ſentur inter illa, ex quibus Peripneumonia notha naſcitur et proficiſcitur.

In alia coeli intemperie procliviores ſunt homines ad alium morbum; omnes enim tempeſtatum varietates, omneſque nimios et frigoris et caloris appulſus ſentire poſſumus. Cum nubiloſum et caliginoſum coelum nobis obducitur, vaporem madidum pulmones exhalare deſinunt, et tuſſe aliiſque hujuſcemodi morbis tentantur: ſin autem nubiloſum coelum caluerit omnia haec mala ingraveſcunt, et pituita laborantes Peripneumonia notha aegrotare ſolent: dum enim aer calidus craſſuſque illis obducitur, omnia flacceſcunt vaſa, et pituita anguſtias, in quas illabitur, diſtendit; et inexplicabiles viae ſanguinem irruentem tenent: deinde ſi perfrigida excipiat tempeſtas, itinera ſanguini omnino intercluduntur, et ingraveſcenti morbo languidi ſuccumbunt. Vere ineunte coelum eſt dubium atque varians; inde hoc tempore imbecilliores peripneumonicis morbis affliguntur: illos igitur Celſus monet, "ut caveant meridianum ſolem, matutinum et veſpertinum frigus, itemque auras fluminum atque ſtagnorum; minimeque nubilo coelo ſoli aperienti ſe committerent, ne modo frigus, modo calor moveat."

Viscera, quae omnia eſculenta et potulenta arcentque, et continent, ut ea mutari et concoqui poſſint, hominibus, qui incidunt facilius in hunc morbum, languent et debilitantur: eoſque ſe cibis ingurgitantes tentat Peripneumonia notha. Stomachus autem et cibis et potionibus expletus atque

que ſaturatus, neque cogere, neque confundere, neque ea quae accepit ita concoquere poteſt, ut in omni corpore ad vires fovendas et nutriendas diffundantur: itaque et imbecillioribus pugnandum eſt contra hunc morbum, habenda ratio valetudinis, utendum exercitationibus modicis, tantum cibi potioniſque adhibendum, ut reficiantur vires non opprimantur: atque illi etiam, quibus eſt optimus habitus firmaque corporis conſtitutio, cibis conferti febricula corripiuntur. Valetudo autem ſuſtentatur notitia corporis ſui; et obſervatione, quae res aut prodeſſe ſoleant aut obeſſe; et continentia in victu omni atque cultu.

Cibus confectus et coactus, omniſque glutinoſae qualitatis expers, per lacteas vias perlabitur ad ſanguinis fluvium: ſiquid autem fecerit moras eunti per cor aut pulmonalem arteriam, coaleſcentes chyli particulae animae ſanguiniſque vias praefocant atque claudunt, et peripneumonico morbo illico aegrotant homines: dicit igitur Malpigius, "Saniſſimum quemque hominem ſi fabis, piſis, a-
"liiſve farinaceis nimium utatur, ſub ipſas coctionis horas
"laborare fugaci quadam Peripneumonia."

Non ſolum animos perturbant affectus et appetitus, ſed etiam corpora: licet ora ipſa cernere iratorum, aut eorum, qui aut libidine aliqua, aut metu commoti ſunt, aut voluptate nimia geſtiunt; quorum omnium vultus, voces, motus, ſtatuſque mutantur. Metu perculſi ſuſpiria ex imo ventre trahunt, ſumma anguntur anxietate, intentis oculis circumſpiciunt, palleſcunt vultus, et corda perſtringit horror,

horror, tota mente atque omnibus artubus contremiſcunt, ſanguis gelidus formidine diriget, et vox faucibus haeret: ita Livius duos exercitus, dum Horatii et Curiatii ferro dimicabant, ſine voce ſpirituque ſpectantes, depingit; "Conſederant utrinque pro caſtris duo exercitus; datur "ſignum; infeſtiſque armis velut acies terni juvenes con-"currunt; ut primo ſtatim concurſu concrepuere arma, "micanteſque fulſere gladii, horror ingens ſpectantes per-"ſtringit, et neutro inclinata ſpe, torpebat vox ſpirituſ-"que." Iracundia ardenti ſunt multa quae humoris vitalis perturbationis ſolent eſſe indicia et veſtigia; ſanguis enim velociſſime incitatur, cor palpitat mobiliter, ruberrimus color in vultu ſuffunditur, et oculi ſcintillantes fulgent; vel, ut canit Poeta,

——ardentis ab ore
Scintillae abſiſtunt; oculis micat acribus ignis.

Helmontius protulit exemplum, quo exhiberet calamitates ex animi perturbationibus natas: "Optimus civis a quo-"dam ex magnatibus publice opprobrio affectus, tacitus "premit illatam contumeliam, dum illam ulciſci non "poterat; verum mox aſthma ſuboritur, indies ingra-"veſcens toto biennio, tandemque hydropicus periit." Cum mens trepidat, et commovetur aliquis metu, aut ad humum deducitur moerore gravi, ſanguine recedente extenduntur cor et pulmones: quinetiam particulae chyli ex quibus antea coctis et confectis, glutinoſa ciborum qualitas diſceſſerat, nunc coaleſcere, et ſibi invicem jungi poſſunt: flumine ſanguinis rapido lenta iraſcentibus excitatur

pituita, et in arctiſſima irrumpit itinera, quae nunc obſtructa atque obturata ſanguinem tenent.

Qui ad inertiſſimum et deſidioſiſſimum otium ſe perduxerunt, exſectis quaſi nervis, corpora ſibi reliquerunt ſoluta et debilitata: ~~labor autem minor~~ ignavia autem corpus humidat atque hebetat; deſidioſis enim palleſcunt vultus, perpetuus corpora habet languor, et pituita inſidioſe latens, magnis et inſuetis exercitationibus commovetur, aut tepefactus humor in venas aeſtuat, et illabitur in arterias, quae per ductas et directas vias ad pulmones pertinent, et in eas diſtribuitur. Languori et deſidiae dediti, ſiquando pulmones tum valide contrahantur adſpirantes, tum ſpiritu dilatentur, eodem malo laborant; atque dum exclamant, aut canendo vocem cum contentione edunt, vultus illis rubeſcit, ſanguine ſuffunduntur oculi, et claudere iter, ſanguinique labenti moras facere incipiunt pituita fere inexplicabiles pulmones.

Qui multa pituita ſcatent, catarrhis crebro vexantur, et obeſiori habitu gaudent, ad hunc morbum procliviores ſunt: ſenes autem, et ebrietati dediti, in Peripneumoniam notham facilius incidunt, gravius aegrotant, triſtius curantur.

Obesioribus et diſtillationibus tenuium humorum laborantibus, latet pituita; quae ſolis tepore, exercitationibus

parum

parum consuetis, aut quoquomodo quidem excitata, in pulmones cito irruit,

Vitalesque vias, et respiramina claudit.

Ebriosi, quorum omnis industria vitae, et vigilandi labor in antelucanis coenis et commessationibus expromitur, in hunc morbum facillime incidunt et gravissime afflictantur: ait enim Sydenhamus; " Liquoribus spirituosis (vini maxime " spiritui) plus aequo addictos Peripneumonia notha ad- " greditur: cum enim in hujusmodi hominibus sanguis " humoribus pituitosis, brumae tempore congestis, fuerit " oneratus, atque idem ab ineunte vere in novum motum " cieatur, tussis hanc nacta occasionem, mox subingredi- " tur, qua ministra dicti humores pituitosi in pulmones ir- " ruunt: quo tempore, si forte aeger nullo vivens conci- " lio, liquores ejusmodi spirituosos adhuc liberalius hauriat, " crassescente jam fere quae tussim excitabat, materia, et " ab ea praecluduntur pulmonum aditus, et febris omnem " sanguinis massam depascitur." Viscera, quae escas conficiunt et concoquunt, quantum habent et roboris et caloris; et quam mirabiliter crebris multisque venis et arteriis, fibrisque nervosis et musculosis intertextis, et ad cibos exterendos, et tum se adstringendo, tum relaxando ad reliquias depellendas, omnis alvus fabricatur et accommodatur? Viscera autem languida non sunt probe affecta ad sua munera exsequenda; atque ebriosis et viscera, et vasa etiam sanguinea, tum intenta tum remissa, debilitantur: in certamen descendentes vino abstinere monet Horatius, pro-

pterea quod ejus perpotatione vires consenescunt et franguntur:

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer; sudavit et alsit;
Abstinuit Venere et Baccho.

Ut notatione digniora sequentia Peripneumoniae nothae signa Medici eligunt; lassitudinem; animi hebetudinem; horrores vagos; anxietatem; respirationem difficillimam; tussim; obscurioris febris indicia; pulsum arteriarum neque multum incitatum neque durum; urinam non multum discrepantem ab ea quam sani reddere solent, aliquando autem ruberrimam ac turbidam, sedimentum nullum deponentem; sanguinem venaesectione detractum eorum qui pleuritide cruciantur referentem; inter tussiendum vertiginem, capitisque dolores, et omnium quae accepit ventriculus crebras vomitiones; dolorem omnes thoracis partes affligentem; sonitumque adstantium auribus ingratum ex pulmonibus emissum.

Ut musculi et ad artuum porrectionem atque contractionem, et ad omnem corporis actionem, et ad vires reficiendas

endas languidum humorem incitando apti ſint; ſanguis et nervorum ſpiritus in illos copioſe et abundanter ducendi: alterutro autem hebeſcente, muſculi ſolvuntur ſegnitie et torpore: quomodo vero humoribus in illos illapſis ſe contrahant muſculi, noſtrorum ingeniorum acies intueri non poteſt. In Peripneumonia notha et ſanguinem et nervorum ſpiritum deficere nunc demonſtrandum.

Insuperabilis pulmonum tranſitus iter fere ſanguini avertit, qui exiguo rivo influit in ſiniſtrum cordis ventriculum, in omni corpore tardiſſime diffunditur, et vix minimas illabitur in arterias; has autem ſanguine diſtendi, et ad muſculorum contractionem, et ad ſpiritus multitudinem ſecernendam, neceſſe eſt: itaque et muſculi, cum vis ſanguinis defecerit, incipiunt languere et debilitari, tactus hebeſcere atque auditus, et oculorum acies mentiſque praeſtringi: obſtructa autem arteria ad pulmones pertinente, dexter etiam cordis ventriculus ſanguinem quem accepit depellere nequit, vena cava turgeſcit, et jugulares venaeque vertebrales tumentes et cerebri et nervorum mirabilem et tenerrimam fabricam comprimunt; itaque minime mirum nobis videri debet, ingenium hebeſcere, ſenſibus obtuſiorem eſſe aciem, cibi aviditatem auferri et frigere effoetas in corpore vires.

Ut pulmones ſpiritu inflentur, in illis ineſt raritas quaedam et aſſimilis ſpongiis mollitudo; qui tum ſe contrahunt adſpirantes, tum dilatant, ut via pateat ſanguini irruenti expeditiſſima. Pulmones autem obturati, neque ad ſpi-

ritum hauriendum, neque ad ſanguinem cogendum aut conficiendum, neque ad coarctatas arterias explicandas probe ſunt affecti: itaque dexter cordis ventriculus, cum tranſitus pulmonum ſit inſuperabilis, undique prementem ſanguinem repellere non poteſt; Peripneumonia correpti aegritudine et quadam moleſtia jactantur; et natura ſtimulo doloris angoriſque excitata, ad malum diſcutiendum, non ſine magno mole, et creberrimo anhelitu nititur. Inde etiam tuſſis movetur: "* nam aer magna copia inſpiratus, "et aliquamdiu in pulmone retentus, hinc rarefactus, ſubita exploſione, ſecundum latera vaſorum aerei pulmonis "decurrit, et averrit omnia quae his lateribus adhaerent; "atque adeo haec actio eſt pulmonis vera purgatio." Sin autem rapidiore ſanguinis flumine non abripitur pituita, malum quotidie corroboratur: dicit ergo Sydenhamus, "Tuſſim mox ſubingredi, qua miniſtra, dicti humores pituitoſi in pulmones irruunt, et omnes aditus praecludunt."

Adolescentes, ut et illi qui in rebus ruſticis et duris ſunt exercitatiſſimi, integerrima aetate atque optimo habitu, facilius in Peripneumoniam veram incidunt, et aeſtu febrique intoleranda jactantur. Sed cum inexplicabiles pulmonum viae teneant ſanguinem irruentem, et vera et notha Peripneumonia laborantibus pulſus arteriarum mollis exiliſque exploratur: ſenes autem et deſidiae dediti, quorum corpora debilitantur, neque cibos concoquere, neque ſanguinem confundere aut conficere poſſunt, ad Peripneumonia notha aegrotandum ſunt procliviores; atque gelidus in illis hebet ſanguis; et vix exiſtunt quae ſolent eſſe

* *Boerhaav*, Praelect.

esse indicia febriculae assiduae et molestae. Ita dicit Sydenhamus: "Intercepta circulatione, sanguine quasi praefo-
"cato, nulla fere praesertim in habitioribus febris indicia
"sunt; licet hoc accidere etiam possit ob materiae pitui-
"tosae copiam, qua horum sanguis gravatus in plenam
"ebullitionem nequit assurgere."

Urina ruberrima plerumque indicat corpora febri aestuque intolerabili afflictari: Peripneumonia tamen notha laborantes, urinam rubro colore tinctam pellunt: ex chymicis autem patet, colorem urinae oleum solum inducere, et supra dictum est, obesioribus esse proclivitatem ad Peripneumonia notha aegrotandum; propterea quod pingue, aestuante sole, vel exercitationibus parum consuetis solutum, per venas illabitur in arterias, et sanguinis flumine abripitur.

Sensus, interpretes ac nuntii rerum, mirifice ad usus necessarios et facti et collocati sunt. Natura enim minimo doloris stimulo excitata, malum discutere, et quantum potest, sanguinem ocyus movendo, a se repellere nititur; morbo autem non conquiescente, sanguis rapidius inter tussiendum diffusus, arterias ab aorta tractas atque profectas, et in omne cerebrum ductas, distendit, et magno dolore afficit. Quanta sit vis irruentis inter tussiendum sanguinis, latissime patet ex iis quae in actis medicorum Edinburgensium narrantur: * Puellae enim cerebrum per cicatricem multo ante ductam tussis impetu profunditur. Tactus autem non aequabiliter toto corpore fusus est: pulmones hebetiores

* Tom. 2. pag. 217.

hebetiores phthiſi graviſſime aegrotanti tabeſcunt, nec magno lacerantur dolore; atque peripneumonici de torpore ſenſuque doloris obtuſiore, magis quam acerrimis cruciatus morſibus conqueruntur.

Cum veſiculae arteriis diſtentis ita coarctantur, ut ſpiritum hauriendo non ſatis ſe dilatare poſſint, ſonum illum durum atque aſperum edunt pulmones.

Licet morbi naſcentis ſanationem ſperare; inveteratum vero malum fit robuſtius atque aegrius depellitur.

In prima Peripneumoniae nothae tentatione, neque cutis febrili calore ardet, neque urina pulſuſve arteriarum, mortem impendentem indicat: nam cum pulmones naſcente malo laborant, aegri tantum debilitate et laſſitudine quadam affligantur: eſt medici autem periti in eventum periculi animum intendere; nam malum quotidie corroboratur, et pituita in venis latens fomitem morbo ſubminiſtrat: * " Omnis enim liquor totius corporis, quo tem-" pore diſtributus per omnes partes, ſemel circuitum ab-" ſolvat per cunctas, eo tempore totus ſemel tranſit per " ſolos pulmones; ideoque et humor omnis vitalis totus " quantus, tranſit per pulmones, dum per alia viſcera tan-" tum certa portio transfluit." Itaque ingraveſcit morbus, viſcera vitalia vehementius et gravius aegrotant, et vita, ut vis flammae, multitudine aquae opprimitur.

Peri-

* *Boerhaav.* Praelect.

Peripneumonia notha correpti ſanantur, ſanguinem e vena hiante pleno rivo detrahendo; medicamenta, quae vomitiones concitant, adhibendo; veſicantia applicando; remedia dando diluentia, laxantia, reſolventia, leviſſimeque aperientia; balnea vaporis emollientia, reſolventia, toto corpori pulmonibus praecipue applicando; clyſmata blandiſſima atque purgantia, aptis intervallis iterando; paululum cibi mitiſſimi iteratis adhibendo vicibus; cum morbus ſe remiſerit, medicamentis leniter attenuantibus utendo.

Medico diligenti, priuſquam conetur aegro adhibere medicinam, non ſolum morbus ejus cui mederi volet, ſed etiam conſuetudo valentis, et natura corporis cognoſcenda eſt; nam imbecillioribus, qui ſunt ad hunc morbum procliviores, iterata venaeſectio vires omnino conficit, et praebet materiam morbo; itaque et Peripneumonia notha aegri multitudinem ſanguinis eliciendo primo relevari videntur, deinde multo gravius vehementiuſque afflictantur. Cum Sydenhamus curationi hujus morbi animum intendebat, experiendo didicit, "phlebotomiam ſaepe repetitam "febricitantium iis qui craſſiori eſſent corporis habitu, "praeſertim aetatis florem praetergreſſis, peſſime ceſſiſſe." Cum naſcente malo affici incipiunt pulmones, priuſ-

quam autem pituita graviſſime laborant, ſanguis ex brachio lecto affixi, ne animi defectione increſcat morbus, eliciendus eſt; deinde medicamentum vomitiones leniter concitans adhibendum: nullis vero remediis magis relevantur Peripneumonia notha aegri, quam veſicatoriis cruribus femoribuſque applicatis; incitant enim veſicantia languidum gelidumque ſanguinem, et reſolvunt humores glutinoſos.

Pituita, de qua, quam planiſſime potui, paucis abſolvi, aqua calida facile reſolvitur; ideoque vapores, ſuffitus, et medicamenta diluentia, quippe quae pituitam diluunt, vaſaque pulmonum laxant, ad ſubveniendum Peripneumonia notha laborantibus proſunt: primum autem magnopere providendum eſt, ne iis remediis plus nimio utendo, vires languefcant, et aegris ipſa obſint medicamenta. Reſolventia etiam et expectorantia, ſcil. ſp. mindereri, tartar. regenerat. lac ammon. proſpere ceſſere; venulae enim morbo languidae ſtimulo medicinae illis admoto erigunt ſe, et diluentia avidius abſorbent: nulla autem remedia aegris rectius dantur, quam oxymel. ſcillit. vel ſyrup. ſcillit. quae medicamenta alvum leniter ſubducunt.

Clysmata et medicamenta alvi proluviem excitantia caute adhibenda ſunt. Monet Boerhaavius, "clyſmata reſolventia injicienda eſſe, donec reſpiratio facilior, et pulſus auctum robur pulmones levari docuerint: hoc autem facto illis abſtinendum eſſe."

Cum

Cum morbus ſe remiſerit, medicamentis attenuantibus corpori ſubveniendum eſt: iis enim remediis, et a vetere morbo et a novis tentationibus, valetudo confirmatur: utendum etiam moderato cultu atque victu; ſedandae et reſtinguendae animi perturbationes; firmanda modicis exercitationibus corpora: quibus autem ſtudiis poſſunt magis refici vires vel reſtingui animi perturbationes, quam rebus ruſticis? quae laetae ſunt non ſolum pratis et ſegetibus, hortis et pomariis, ſed etiam pecudum paſtu, apium examinibus, et florum omnium varietate.

Faſtidioſam (ait Horatius) *deſere copiam, et*
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatae
Fumum et opes ſtrepitumque Romae.

Plerumque gratae divitibus vices,
Mundaeque parvo ſub lare pauperum
Coenae, ſine aulaeis et oſtro,
Solicitam explicuere frontem.

FINIS.